

Filerijders Zuid-Nederland
Uitkomsten van een panelonderzoek

SAMENVATTING

SmartwayZ.NL

AANLEIDING EN OPZET ONDERZOEK

Dit onderzoek biedt inzicht in wie regelmatig in de file staan in Zuid-Nederland, waarom zij (na ervaringen met anders/minder reizen tijdens de coronapandemie weer) in de file staan, hoe erg ze dat vinden en in hoeverre deze groep alternatieven voor de auto heeft en overweegt. Deze inzichten helpen om beleid, gerichte interventies en/of (gedrags)campagnes te ontwikkelen om files te reduceren en minder of andere mobiliteit te bevorderen.

Doelgroep filerijders

Dit onderzoek richt zich op mensen die minstens één keer per maand met een personenwagen in de file staan; **de filerijders**. Mensen die minder vaak of niet in de file staan zijn niet onderzocht. Ook de logistieke sector is niet in dit onderzoek meegenomen.

Het onderzoek is uitgevoerd via het Reizigerspanel van SmartwayZ.NL en via een consumentenpanel. In de vragenlijst is gefilterd op de frequentie waarmee men gebruikmaakt van de auto en hoe vaak men in de file staat in Zuid-Nederland. In totaal hebben 3.801 respondenten deelgenomen aan het onderzoek. Daarvan reizen 2.268 minimaal eens per week met de auto in Zuid-Nederland. Van deze groep staan 1.167 mensen minimaal eens per maand in de file.

Met dit aantal respondenten kunnen we met 95% betrouwbaarheid en een foutmarge van 2,9% uitspraken doen over alle filerijders in Zuid-Nederland.

Leeswijzer

In deze samenvatting beschrijven we de belangrijkste resultaten van dit onderzoek aan de hand van de hoofdvragen:

- Wie zijn de filerijders?
- Waarom kiezen ze (weer) voor de auto en riskeren ze file?
- Hoe ervaren de filerijders de file?
- Kunnen en willen de filerijders anders reizen?

Tot slot geven wij enkele perspectieven hoe de uitkomsten van dit onderzoek vertaald kunnen worden naar beleid en maatregelen die kunnen bijdragen aan ander mobiliteitsgedrag van filerijders. We doen suggesties voor gerichte interventies/ maatregelen om de filerijders te bewegen minder vaak met de auto te reizen op de filegevoelige tijdstippen en trajecten.

WIE ZIJN DE FILERIJDERS?

Klein deel staat elke dag in de file

Van alle respondenten die minimaal elke week in de auto zitten, staat 49% minder dan één dag per maand in de file. Deze groep is verder niet onderzocht in deze studie.

Van de filerijders staat het overgrote deel één dag per week of minder in de file. Donderdagen (50%) en dinsdagen (42%) worden het meest genoemd als dagen waarop men in de file staat.

Veel forenzen, maar zeker in de avond ook andere reizigers

Twee derde van de filerijders staat meestal in de file vanwege woon-werkverkeer of zakelijke reizen. In de ochtendspits is dat zelfs 86% van de filerijders en in de avondspits 67%. Ongeveer een derde van de filerijders in de avondspits reist dus niet voor werk.

Grootste deel zit alleen in de auto

Twee derde van de forenzen zit altijd alleen in de auto, dat is significant meer dan filerijders met andere reismotieven. Voor woon-werk staan de meeste filerijders twee tot drie dagen per week in de file. Sociaal-recreatieve filerijders staan minder vaak in de file, meestal minder dan één keer per week.

13% van de filerijders stond voor corona nog niet in die file

Op basis van het mobiliteitsgedrag vóór, tijdens en na corona kunnen we de volgende categorieën (huidige) filerijders onderscheiden.

Doorrijders – 53% van de filerijders: Maakten de filerit vóór corona al en reisden tijdens corona óók (evenveel of meer dan nu). In deze groep geeft de meerderheid één of meerdere noodzakelijke redenen om momenteel voor de auto te kiezen (vanwege werk of activiteit). 39% noemt uitsluitend voorkeursredenen (persoonlijke voorkeuren zoals flexibel/ fijn). Het aandeel doorrijders is in Zuid-Limburg significant groter dan in de andere regio's.

Terugkeerders – 35% van de filerijders: Maakten de filerit vóór corona al. Hebben tijdens corona minder of anders gereisd, maar staan ná corona weer regelmatig in de file. Werkten tijdens corona vooral vaker thuis, een klein deel reisde met een ander vervoermiddel. Een meerderheid van deze groep noemt uitsluitend voorkeursredenen om momenteel de auto te kiezen. Deze groep zegt bovengemiddeld vaak anders te willen én te kunnen reizen.

Nieuwelingen – 13% van de filerijders: Reisden vóór corona nog niet met de auto op het filetraject, vooral omdat zij deze reis toen nog niet maakten. Een klein deel (4%) reisde voorheen met het ov. Kiezen nu vooral voor de auto vanwege voorkeuren en in mindere mate vanwege noodzaak. Zij staan minder frequent in de file dan andere filerijders. Het aandeel nieuwelingen is in Noordoost-Noord-Brabant groter dan in de andere regio's.

WAAROM KIEZEN FILERIJDEERS (WEER) VOOR DE AUTO, EN RISKEREN ZE FILE?

Voorkeuren belangrijker dan noodzaak bij de keuze voor de auto

De meest genoemde reden voor filerijders om met de auto te reizen op een filegevoelig tijdstip en traject is omdat ze zelf het vertrekmoment kunnen bepalen (32%). Dit geldt met name voor niet-tijdgebonden reismotieven zoals boodschappen doen en bezoek aan vrienden/ familie (42%). Voor niet-tijdgebonden reismotieven wordt de auto ook vaak gekozen omdat men dat fijn/ prettig vindt (35% tegenover 25% voor de tijdgebonden motieven). Filerijders met tijdgebonden reismotieven, zoals woon-werk en medische afspraken, geven vooral het type werk of activiteit op als keuzereden voor de auto (30%). Hier wegen persoonlijke voorkeuren dus relatief minder zwaar mee.

File (en extra reistijd) wordt vaak ingecalculleerd

77% van de filerijders verwacht de file. Voor woon-werk en zakelijke filerijders is dat 86%. In de ochtendspits wordt de meeste file verwacht (87%). Vooral forenzen houden rekening met extra reistijd. Een meerderheid vindt de file voorspelbaar.

Een kleine meerderheid van de filerijders gebruikt vaak of altijd een dynamisch navigatiesysteem dat rekening houdt met actuele vertraging. Deze groep ervaart minder overlast van de file en gebruikt de file vaker om te ontspannen.

Auto snel(ler), ondanks file

Een kwart van alle filerijders kiest voor de auto omdat 'de auto snel is'. Dit motief wordt vooral genoemd door mensen die vaak (elke week of meer) in de file staan. Tegelijkertijd schatten de filerijders in, op basis van ervaren reistijden met en zonder file, dat hun reistijd gemiddeld circa 40% langer is als gevolg van de file.

Gemiddelde filerijder staat nu vaker in de file dan voor corona

87% van de filerijders reed voor corona ook al met de auto op het filetraject en tijdstip (de Doorrijders en Terugkeerders). De meerderheid stond even vaak in de file als nu. 12% stond er vaker in de file en 30% stond er minder vaak in de file dan nu. Het grootste deel staat dus gemiddeld vaker in de file dan vóór corona.

Van de reizigers die vóór de coronapandemie al op het filetraject reisden, reisde 41% daar tijdens de coronapandemie niet of minder. Deze groep heeft tijdens de coronapandemie (deels) een alternatief ervaren, maar staat nu toch weer in de file. Deze groep geeft vooral voorkeursredenen op om voor de auto te kiezen, zoals dat het fijn, prettig of flexibeler is. Deze groep geeft ook significant vaker aan dat zij het niet erg vinden om in de file te staan.

HOE ERVAREN FILERIJERS DE FILE?

Haat-liefdeverhouding met file

We hebben een aantal stellingen voorgelegd over hoe men de file ervaart, zowel positief als negatief geformuleerd. De top 3 van stellingen waar de meeste filerijders het (zeer) mee eens zijn is:

1. Ik houd rekening met vertraging door file (78%)
2. Ik heb een hekel aan de file (72%)
3. De file is voorspelbaar (52%)

Veel filerijders houden dus rekening met de file en vinden deze voorspelbaar, maar toch hebben veel mensen er een hekel aan. Op plaats 3 en 4 staan respectievelijk 'Ik ervaar veel overlast van de file' (50%) en 'Ik gebruik de file om te ontspannen' (43%).

Één op de vijf filerijders vindt het niet erg om in de file te staan. Dat zijn met name inwoners van stedelijke gebieden en mensen met gezinnen. De circa 60% die het wel (heel) erg vindt om in de file te staan, woont vooral in landelijke gebieden, is hoger opgeleid en is werkzaam in loondienst.

Ervaren reistijdverlies het grootst bij tijdgebonden reismotieven

De perceptie van de gemiddelde filerijder is dat de file leidt tot circa 43% meer reistijd. Dit percentage ligt bij forenzen op 45% en bij filerijders met sport/recreatie als reismotief op 33%.

50-plussers zijn minder negatief over de file

Naarmate de leeftijd hoger wordt, neemt het aandeel respondenten dat het (zeer) eens is met de positief geformuleerde stellingen toe. Ook zijn respondenten met een relatief hoge leeftijd het minder eens met de negatief geformuleerde stellingen. Dit hangt ook samen met het feit dat respondenten met een hogere leeftijd minder vaak een tijdgebonden reismotief hebben.

KUNNEN EN WILLEN FILERIJERS ANDERS REIZEN?

Thuiswerken, andere route en andere baan om file te mijden

Voor werkgerelateerde reizen hebben veel filerijders weleens maatregelen genomen of overwogen om file te vermijden. Zo heeft 60% van de woon-werkfilerijders wel eens thuisgewerkt, rijdt 54% weleens een andere route en reist 49% weleens op een ander moment. Bijna 30% overweegt of heeft weleens overwogen werk dichterbij huis te zoeken en 11% overweegt zelfs te verhuizen vanwege fileproblematiek.

Een derde van de filerijders kan anders of niet reizen

Van alle filerijders heeft 30% de mogelijkheid de reis waarvoor ze in de file staan niet of anders (ander tijdstip en/of modaliteit) te maken.

12% van de filerijders wil én kan anders of minder rijden. Bijna een derde daarvan geeft aan met de trein te kunnen en willen reizen. Het aandeel 50-plussers en forenzen werkzaam bij de overheid is in deze groep significant hoger dan gemiddeld.

18% kan wel, maar wil niet anders reizen. Ook hier wordt de trein veel genoemd als mogelijk alternatief (50%). Deze groep geeft voornamelijk aan niet met het openbaar vervoer te willen reizen. Het aandeel 40-minners is in deze groep hoger dan gemiddeld.

Grootste deel zegt niet anders te kunnen

70% van de respondenten geeft aan niet anders te kunnen reizen, meestal vanwege de te grote reisafstand voor de fiets, geen goede ov-verbinding, het type werk of activiteit of verplichte werktijden/ vaste afspraaktijden. In regio Hart van Brabant wonen relatief veel respondenten die wel anders willen reizen, maar dat niet kunnen.

AANBEVELINGEN

Berusting bij veel filerijders, dus kies gerichte niche-aanpak

Hoewel de meeste filerijders files vervelend vinden, ondervinden lang niet alle filerijders veel overlast, omdat de betrouwbaarheid van files groot is. Velen anticiperen op files, mede dankzij dynamische navigatiesystemen. Er lijkt een acceptatie van files te zijn, waarbij sommigen de file zelfs gebruiken om te ontspannen. Deze filerijders, met name forenzen die minimaal wekelijks in de file staan, ervaren dus geen groot probleem. Het is dan ook moeilijk om deze (grootste) groep te overtuigen om de file te mijden. Echter, ook wanneer een klein deel van de filerijders anders gaat reizen, heeft dat al flinke impact op het aantal files. Richt je dus niet op de grootste groep, maar op de meest kansrijke.

Uit de resultaten komt niet één specifieke profielschets of persona naar voren die op basis van persoonskenmerken het meest kansrijk is. Met andere woorden: de houding ten opzichte van file en de veranderingsbereidheid van filerijders hangen niet of in beperkte mate af van woonplaats, opleidingsniveau of andere persoonskenmerken.

Gerichte aanpak voor ochtend- en avondspits

De files in ochtend- en de avondspits hebben verschillende karakteristieken. Beiden bestaan voor het grootste deel uit forenzen, maar in de avondspits heeft een derde van de filerijders een ander reismotief.

In alle segmenten liggen kansen, maar de redenen om voor de file te kiezen zijn diffuus en contextafhankelijk. Daarom geven we op de volgende pagina een aantal concrete denkrichtingen voor interventies die zijn gesplitst naar het moment van de dag (ochtend- en avondspits) en daarmee direct naar twee kansrijke doelgroepen: forenzen en incidentele filerijders.

AANBEVELINGEN

Ochtendspits → gedragscampagne

Ontwikkel een aantal specifieke ‘ochtendspitsinterventies’ en richt je daarbij voornamelijk op het stimuleren en faciliteren van ander gedrag van forenzen. Maak hierbij gebruik van de bestaande structuren zoals de Werkgeversaanpak. Op basis van dit onderzoek zien wij de volgende aanknopingspunten voor een gedragscampagne:

Meer spreiding

Moedig werkgevers en werknemers aan om (weer) meer te spreiden in werktijden. 20% van de mensen die anders kunnen en willen reizen kiezen voor de auto vanwege vaste afspraken. De oproep is om vaker (deels) thuis te werken en minder vaak fysieke overleggen/ afspraken op dinsdagen en donderdagen te plannen.

Samen werken en reizen

Uit eerder onderzoek bleek dat het gemis aan sociale contacten en hoge energiekosten een reden is om niet meer thuis te werken. Uit dit onderzoek blijkt dat forenzen vaak alleen in de auto zitten, waardoor zij veel ruimte nodig hebben op de weg. Ontwikkel een wijkgerichte campagne die samen (thuis)werken en samen reizen naar kantoor stimuleert.

Avondspits → Bewustwordingscampagne

Voor de avondspits adviseren wij een campagne die meer gericht is op bewustwording. Bewustwording op twee vlakken:

Wijs op collectief belang boven individueel belang

Filerijders in de avondspits kunnen én/of willen relatief vaak anders reizen en hebben vaker niet-tijdgebonden reismotieven. Zij ervaren zelf relatief weinig overlast van de file, dus zullen minder intrinsieke motivatie hebben om hun reisgedrag aan te passen. Tegelijkertijd veroorzaken zij (onbedoeld) overlast en economische schade voor andere weggebruikers zonder alternatieven. Wij adviseren een campagne te ontwikkelen om deze groep meer bewust te maken van de maatschappelijke gevolgen van files.

Wijs op (technische) hulpmiddelen om files te mijden

Dit onderzoek leert dat filerijders met niet-tijdgebonden reismotieven de file in mindere mate verwachten. Ook gebruiken zij minder vaak dynamische navigatiesystemen. Een campagne die erop is gericht om reizigers beter voorbereid op weg te laten gaan, kan deze groep helpen om andere keuzes te maken. Hierbij kan uiteraard worden gewezen op verschillende bestaande hulpmiddelen. We wijzen ook graag op de A12 drukte alert, die deelnemers een SMS bericht stuurt als er de volgende dag meer drukte wordt verwacht dan normaal op de A12 tussen Arnhem en de Duitse grens ([klik hier voor meer info](#)).